

AL-HIKMAH

Jilid	8	ISSN 1985-6822	2016
No.	2		1438

- SEJARAH DAN LATAR BELAKANG MASYARAKAT KADAYAN ...3-18
Normala Othman
- ARAB HADHRAMI DAN ARAB PERANAKAN DI MALAYSIA ...19-37
Latifah Abdul Latiff, Siti Nor Baya Yacob, Anita Ismail, Adibah Sulaiman, Mashitah Sulaiman & Azmir Mohd Nizah
- PERSEPSI PELAJAR UKM TERHADAP HUBUNGAN ETNIK DI MALAYSIA ...38-59
Nazri Muslim, Fazilah Idris, Rozita Ibrahim, Rozmel Abdul Latiff, Nasruddin Yunos, Ahmad Zamri Mansor & Hasanah Abd. Khafidz
- METOD DAKWAH MOHD FADLI YUSOF DALAM PENGISLAMAN SUKU KAUM MASYARAKAT MURUT ...60-80
Abd Hadi Borham, Wahyu Hidayat Abdullah, Mohamad Marzuqi Abdul Rahim & Muhammad Akramin Kamaruzaman
- PESAN ABADI BUMI DAN LANGIT KEPADA MANUSIA: ANALISIS KOMUNIKASI DAKWAH DALAM TRADISI PEMBACAAN KITTA TULKIYAMAT DALAM MASYARAKAT MAKASSAR ...81-96
Nur Setiawati Mappaselleng & Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri
- NILAI PENCAPAIAN DAN ORIENTASI MASA HADAPAN REMAJA ORANG ASLI DI NEGERI PAHANG DAN PERAK, MALAYSIA ...97-109
Azlina Mohd Khir, Ma'rof Redzuan, Hanina H. Hamsan & Mohd Ibrani Shahrinin
- PENERIMAAN MASYARAKAT TERHADAP AKTIVITI RUKUN TETANGGA MENGIKUT JANTINA ...110-127
Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri & Nur Syafiqah Huda Mohd Rashidi
- MAQASID SYARIAH DALAM PEMBINAAN FATWA BERKAITAN AMALAN RENTAS AGAMA DAN RENTAS BUDAYA DI MALAYSIA ...128-147
Wan Zulkifli Wan Hassan, Nabilah Abdullah, Jamsari Alias, Azizi Umar & Nazri Muslim
- ADAB IKHTILAF DALAM DAKWAH ISLAMIYAH ...148-165
Mohamad Zulkifli Abdul Ghani, Abdul Ghafar Don, Adawiyah Ismail & Abu Dardaa Mohamad
- SISTEM KAD PERAKAM WAKTU (KPW) ERA KEPIMPINAN TUN DR MAHATHIR MOHAMAD DI MALAYSIA ...166-183
Muniroh Abdul Rohman, Ahmad Zaharuddin Sani Ahmad Sabri
- ANTI-MUSLIM CAMPAIGN IN SRI LANKA AND RESPONSES OF THE BUDDHISTS ...184-201
Ahamed Sarjoon Razick, Khaidzir Hj Ismail, Ahmad Sunawari Long & Kamarudin Salleh
- BOOK REVIEW: PRESENTING ISLAM IN THE WEST ...202-204
Abdul Ghafar Don

Al-Hikmah 8(2) 2016: 60-80

Metod Dakwah Mohd Fadli Yusof dalam Pengislaman Suku Kaum Masyarakat Murut di Pedalaman Sabah

The Method of Da'wah by Mohd Fadli Yusof in the Islamization of the Murut
Community in the Interior of Sabah

ABD HADI BORHAM*
WAHYU HIDAYAT ABDULLAH
MOHAMAD MARZUQI ABDUL RAHIM
MUHAMMAD AKRAMIN KAMARUZAMAN

ABSTRAK

Suku kaum Murut merupakan salah satu etnik pribumi yang kedua terbesar dan tertua di negeri Sabah. Masyarakat Murut masih kurang beragama Islam berbanding Kristian khususnya di pedalaman Sabah. Dalam konteks ini, Mohd Fadli Yusof merupakan seorang pendakwah bebas telah mendekati masyarakat non-muslim khususnya daripada suku kaum Murut di pedalaman Pensiangan Sabah sejak tahun 2011. Beliau telah berjaya mengislamkan seramai 269 non-muslim di pedalaman Sabah, yang terdiri daripada suku kaum Murut. Bagi melihat perkara tersebut, kajian ini dijalankan bagi mengenal pasti metod dakwah Mohd Fadli Yusof dalam pengislaman suku kaum masyarakat Murut di pedalaman khususnya di Pensiangan. Reka bentuk kajian yang digunakan secara kualitatif dengan kaedah pemerhatian ikut serta dan temu bual berdasarkan persampelan bertujuan. Pemilihan responden juga melibatkan pelbagai pihak bagi mengukuhkan kesahan data. Hasil kajian menunjukkan metod dakwah Mohd Fadli Yusof yang dikenal pasti ialah memahami psikologi mad'u, menarik psikologi mad'u dengan kelainan dan kesamaan, membina hubungan sosial yang baik dengan golongan mad'u, menggunakan komunikasi berhemah dan menarik psikologi mad'u dengan masjid. Dakwah beliau telah diterima baik oleh golongan mad'u dalam suku kaum Murut yang beragama Kristian dan pagan. Dapatan ini juga menunjukkan pengislaman tersebut telah meningkatkan jumlah penganut Islam dalam kalangan suku kaum Murut di Sabah.

Kata Kunci: *Metod dakwah, Mohd Fadli Yusof, Murut, Pedalaman Sabah*

ABSTRACT

Murut is the second largest and oldest ethnic in Sabah. The populations of muslims Murut are small than Christians especially in the interior of Sabah. Regarding this matter, Mohd Fadli Yusof is an independent dā'ī who has been approaching to the Murut's community in the rural area of Sabah since 2011. He was succeeded to convert 269 of non-Muslims Muruts in two years (2011 to 2013). Therefore, this study aims to identify the da'wah method by Mohd Fadli Yusof in the rural areas of Sabah. The research methodology used the qualitative through by participation observation method and interviewing selected informants through purposive sampling. The results showed that the three da'wah methods identified, build social connection with Murut peoples, understanding psychological of Murut, and attract the psychological of Murut with different, similarities aspects and mosque. The findings of this study showed an increase of muslims among the Murut ethnic in the interior of Sabah.

Keywords: *Da'wah method, Mohd Fadli Yusof, Murut ethnic, Interior of Sabah*

PENDAHULUAN

Metod merupakan suatu perkara yang penting dalam dakwah bagi memastikan mesej diterima dengan berkesan oleh golongan *mad'ū*. Di dalam al-Quran, Allah s.w.t memerintahkan Nabi s.a.w menyampaikan dakwah kepada manusia dengan beberapa metod yang berkesan, antaranya berdasarkan ayat 125, surah al-Nahl. Dalam ayat ini, terdapat tiga metod dakwah yang telah ditunjukkan iaitu metod secara hikmah(*al-hikmah*), nasihat yang baik (*maw'izah hasanah*) dan dengan perbincangan, dialog dan perbahasan yang cara terbaik(*mujādalah*). Ketiga-tiga metod ini merupakan asas utama dalam dakwah. Menelusuri sirah, Nabi s.a.w telah menunjukkan ketiga-tiga metod tersebut dalam dakwah kepada golongan mushrikin. Baginda s.a.w dilihat sangat cermat dan teliti dalam memastikan metod dakwah adalah tepat dengan golongan sasaran. Ini menunjukkan metod memainkan faktor besar dalam keberkesanan dakwah, khususnya golongan non-muslim. Walau bagaimanapun, ketidaktepatan metod boleh menyebabkan mesej dakwah tidak dapat diterima dengan baik oleh golongan *mad'ū* (Osman Abdullah 2008:100). Salah satu faktor tersebut ialah kekurangan pendakwah mahir (*expertise*) dan berpengalaman terutamanya dalam konteks dunia moden yang memerlukan metod dakwah yang sistematik dan berkesan (Mohd Yusof 2009:104-105). Pendakwah tidak terbatas kepada golongan agamawan semata-mata, tetapi memerlukan penglibatan kumpulan-kumpulan lain dalam mengembangkan metod-

metod dakwah lain yang diperhalusi dengan tepat (Syed Othman 1998:109).

Dalam konteks ini, negeri Sabah merupakan negeri yang mempunyai pelbagai suku kaum etnik di Malaysia. Penduduk Sabah terdiri daripada 33 kumpulan pribumi yang berkomunikasi dalam lebih 50 bahasa dan 80 dialek etnik. Manakala tiga agama yang mempunyai penganut teramai iaitu Islam, Kristian dan Buddha (Laman sesawang Kerajaan Negeri Sabah). Profil ringkas ini menunjukkan Sabah mempunyai kehidupan masyarakat yang majmuk dari sudut agama, bangsa, suku kaum dan budaya. Kepelbagaian ini tidak menghalang masyarakat muslim dan non-muslim di Sabah berinteraksi secara harmoni dan aman. Bahkan dakwah kepada kumpulan pribumi sentiasa dijalankan dengan baiksama ada melalui organisasi ataupun pendakwah perseorangan.

Pendakwah orang perseorangan dalam pengislaman dikatakan mempunyai peranan dan sumbangan yang signifikan dalam dakwah di Malaysia. Perkembangan dakwah di kawasan *urban* khususnya dalam era 1970-1980-an telah melahirkan individu-individu yang memberikan impak kepada gerakan dakwah lain di kawasan luar bandar atau pedalaman (*rural communities*) sehingga hari ini. Dakwah *urban* telah menyediakan medium yang tersusun dalam organisasi dan orang perseorangan untuk bergerak dengan lebih meluas di seluruh negara (Nagata 1986:41-45). Tambahan pula, pembangunan kemudahan perhubungan dan pengangkutan yang semakin meningkat membolehkan para pendakwah bergerak dan menyampaikan risalah dakwah dengan meluas di bandar dan luar bandar (Muhammad Abu Bakar 1987:75). Di atas faktor ini, ramai tokoh-tokoh pendakwah di lapangan mula menjadi perhatian. Pelbagai metod dakwah yang digunakan supaya kefahaman, kesedaran dan pengislaman dapat berkembang luas dalam seluruh peringkat masyarakat di Malaysia selaras dengan prinsip syariat. Oleh itu, tulisan ini meninjau secara lapangan metod dakwah Mohd Fadli Yusof dalam pengislaman suku kaum masyarakat Murut di pedalaman Sabah.

LATAR BELAKANG SUKU KAUM MURUT DI PEDALAMAN SABAH

Tulisan awal berkaitan asal usul suku kaum Murut tidak berlandaskan kajian yang sistematik dan banyak ditonjolkan dengan amalan budaya dan adat, lokaliti, bahasa dan mempunyai persamaan fizikal dengan etnik lain. Woolley (1936) menyatakan istilah Murut telah diberikan oleh orang

Brunei atau pengkaji-pengkaji Barat lain dan ia telah digunakan secara menyeluruh kepada suku kaum Murut yang mempunyai sub-sub kaum tersendiri. Kebanyakan mereka mendiami persisiran sungai dan terdapat segelintir sub-sub kaum Murut dinisbahkan dengan nama sungai (*National History Publications (Borneo, 2004)*). Sebahagian pengkaji menyatakan istilah Murut berasal daripada perkataan ‘Belud’ dalam bahasa Bajau yang bermaksud gunung atau kawasan perbukitan (Siti Aidah 2007:12-13).

Hose dan McDougall (1912) menyatakan kaum Murut mempunyai persamaan fizikal dan amalan budaya dengan kaum Mois di Annam. Rutter (1922) menyebutkan Murut mempunyai pertalian dengan kaum asli dari tanah tinggi Burma dan Formosa. Mereka berasal daripada Annam dan berhijrah ke Borneo melalui Kepulauan Filipina. Mereka adalah kumpulan pagan yang terbesar di Borneo Utara dan dipercayai penduduk asal Borneo (Ismail Ibrahim 2012:2). Suku kaum Murut mempunyai kaitan dengan Murut Indonesia, Sarawak, Brunei dan Sabah. Suku kaum Murut Sabah tersebar di seluruh selatan Sabah dan beberapa bahagian utara Kalimantan. Mereka termasuk suku Tahol (Tagal) atau Semambu, Timogun, Paluan, Bookan, Gana, Murut Keningau, Murut Beaufort, Murut Kalabakan, Okolod, Murut Selungai, Murut Sembakung dan Murut Serudung (Jacqueline 2012:25).

Mengikut tradisi, komuniti Murut menetap di sepanjang sistem sungai di kawasan pedalaman Sabah. Murut Timogun, Bookan dan Murut Keningau dikenali sebagai Murut Tanah Rendah kerana mereka membina rumah panjang, pondok-pondok di pinggir sungai dan kuala sebagai tempat kediaman yang tidak jauh dari tebing sungai (Jacqueline 2012:26). Sebahagian daripada mereka mendiami kawasan bukit seperti Tahol (Tagal) dan Paluan, kecuali suku kaum Murut di daerah Beaufort iaitu kawasan Lembah Padas, kaum ini menduduki kawasan rendah (Siti Aidah 2007:12-13). Kebanyakan Murut tinggal di kawasan berbukit-bukit, bergunung-ganang dan berhutan rimba ataupun disebut Murut tanah tinggi (Mat Zin Mat Kib 2003:28). Kajian penulis Barat lebih mengengahkan suku kaum ini sebagai etnik yang mendiami kawasan tanah tinggi dan rendah yang mendiami kawasan di utara Sarawak dan kawasan pedalaman Sabah. Ini menunjukkan terdapat sekurang-kurangnya dua rumpun besar dalam masyarakat Murut iaitu suku kaum Murut yang mendiami dataran tanah tinggi dan dataran tanah rendah (Ismail Ibrahim 2012:4).

Kumpulan Murut yang mendiami tanah tinggi adalah golongan yang paling ramai. Sekurang-kurangnya terdapat beberapa suku kaum Murut yang mendiami kawasan tanah tinggi seperti Murut Paluan, Murut Tahol, Murut Timogun, Murut Dalit, Murut Sembakung, Murut Selungai

dan lain-lain. Murut Paluan tinggal di kawasan tanah tinggi berhampiran sungai Padas di Tenom dan berkembang ke timur kawasan lembah Sungai Dalit di sempadan Sook dan seterusnya berkembang ke barat bersempadan Sipitang. Murut Dalit mendiami kawasan Dalit dan Sook dan telah berkembang di sepanjang Sungai Penawan. Murut Tahol menduduki kawasan Bole, Kemabong, Tenom dan Tomani. Murut Kolor tinggal di kawasan sempadan di kawasan Bole dan Sipitang. Murut Sapulut menduduki tanah tinggi di selatan Sook hingga ke Sungai Sapulut. Murut Pensiangan menduduki kawasan Sapulut, tenggara Serudong dan Sungai Kalabakan. Murut Tenggara mendiami kawasan Ulu Sungai Kinabatangan berkembang ke Ulu Sungai Kuamut atau dikenali Murut Kinabatangan (Ismail Ibrahim 2012:7). Kebanyakan sub-sub suku kaum Murut di Sabah boleh ditemui di kawasan Keningau, Tenom, Pensiangan, Kalabakan dan Kinabatangan (Mohd Noor Abdullah 1976:23). Mereka mempunyai kaitan dengan suku kaum Murut di Kalimantan Indonesia seperti suku kaum Murut yang tinggal di Pensiangan, Nabawan, Tenom, Kemabong, Sipitang, di sepanjang Sungai Padas/Melgan, Tulid, di bahagian selatan Keningau, Batu Punggul, Sook, Sapulut atau Sepulut, Melalap, Tomani di estet Sapong hingga sempadan Indonesia (Mat Zin 2003:27-28).

Pada tahun 2010, Jabatan Perangkaan Malaysiatelah merekodkan populasi suku kaum Murut di seluruh Sabah sebanyak 102,393 orang. Populasi mereka agak rendah berbanding dengan masyarakat Kadazan atau Dusun dan Bajau di Sabah seperti ditunjukkan dalam Jadual 1 (Jabatan Perangkaan 2010:45). Sebanyak 83 peratus daripada keseluruhan kaum Murut di Sabah mendiami kawasan pedalaman di Sabah. Di kawasan Tenom, jumlah suku kaum Murut sebanyak 29,169, Nabawan atau Pensiangan sebanyak 25,096, Keningau sebanyak 29,682 dan Tambunan sebanyak 446 orang.

Jadual 1: Suku Kaum Murut di Pedalaman

Bil.	Kawasan	Jumlah
1	Tenom	29,169
2	Nabawan	25,096
3	Keningau	29,682
4	Tambunan	446
Jumlah Keseluruhan		84,393

Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia

Selain itu, suku kaum Murut mempunyai cara kehidupan yang sangat mementingkan kekeluargaan. Mereka berusaha mengeratkan hubungan antara satu sama lain melalui perkahwinan dan tidak menggalakkan perkahwinan dengan kaum lain atau orang luar. Anak-anak mereka digalakkan berkahwin dengan mereka yang sekaum atau di sebut 'pahaka' (Ismail Ibrahim 2012:24). Menurut Harris (1991), istilah *pahaka* atau sanak saudara merujuk kepada semua sanak saudara dwisisi seseorang individu. Seseorang individu mempunyai kewajiban terhadap mana-mana anggota *pahakanya* dan mesti memberikan apa-apa jua yang mereka minta (Jacqueline 2012:68). Bagi masyarakat Murut Timogun, perkahwinan secara monogami yang sering diamalkan, manakala Murut Tahol perkahwinan secara poligini boleh dilakukan. Walau bagaimanapun mereka tetap menghormati bentuk perkahwinan yang diamalkan ini sebagai asas pengukuhan sistem adat suku kaum.

Dari sudut kehidupan sosioekonomi, suku kaum Murut mengamalkan aktiviti penanaman padi huma, mengamalkan pertanian pindah, perternakan dan memungut hasil-hasil hutan seperti rotan, damar, sarang burung dan sebagainya. Mereka juga terkenal sebagai pemburu yang handal menggunakan sejenis alat yang dikenali sebagai sumpit dan memiliki anjing perburuan (Siti Aidah 2007:13). Haiwan buruan yang menjadi sasaran ialah ulak (babi), rusa, pelanduk, monyet dan burung dan lain-lain. Haiwan buruan tersebut biasanya disalai untuk membolehkan daging tersebut disimpan dalam jangka masa yang lama ataupun dikenali daging peram untuk dijadikan jeruk. Jeruk daging ini menjadi kegemaran mereka untuk dihidangkan di majlis perkahwinan (*ansakoi*), majlis meminang dan majlis habis berpantang kematian (Ismail Ibrahim 2012:20).

Selepas kedatangan British di pedalaman, masyarakat Murut telah mempunyai beberapa peluang pekerjaan yang baik seperti memberikan peluang pendidikan untuk mengisi jawatan sebagai pentadbir, mengatursistem ekonomi melalui perdagangan dan pertukaran barang. Walau bagaimanapun pihak British telah berhadapan dengan tentangan dalam memperkenalkan dan melaksanakan pentadbiran serta pembangunan sosioekonomi masyarakat Murut di pedalaman (Ranjit Singh 2003:34). Pada tahun 1910, Syarikat Berpiagam Borneo Utara British (BNBCC) mula membina pejabat daerah di kawasan masyarakat Murut Tahol. Mereka mengenakan cukai kepala ke atas penduduk dan memaksa mereka menyediakan tenaga buruh untuk membina laluan pejalan kaki dan talian telegraf ke Tenom. Tindakan ini membangkitkan kemarahan dan seorang penduduk bernama Ontoros atau dikenali Antanum mengetuai penentangan terhadap Syarikat Berpiagam Borneo Utara British (BNBCC).

Mereka telah menyerang pihak BNBCC dan melarikan beberapa kepala pekerja syarikat di Rudum. Pihak syarikat bertindak balas dengan serangan tersebut dan akhirnya Antanum ditangkap dan dihukum bunuh (Jacqueline 2012:60).

Oleh itu, daripada perbincangan diatas dapat dinyatakan suku kaum Murut merupakan etnik kedua terbesar dan tertua di negeri Sabah. Suku kaum Murut mempunyai sub-sub etnik tersendiri dan dikenali dengan kumpulan yang tinggal di tanah tinggi dan tanah rendah. Kebanyakan masyarakat Murut tinggal di kawasan pedalaman Sabah seperti di Tenom, Nabawan, Pensiangan dan lain-lain. Populasi masyarakat Murut di Sabah sebanyak 102,393 orang dan 83 peratus menetap di kawasan pedalaman Sabah. Mereka mempunyai sistem kehidupan yang bersandarkan kepada adat dan sangat mementingkan hubungan kekeluargaan. Majoriti masyarakat Murut di pedalaman mengamalkan cara hidup sebagai petani, penternak, pemburu dan memungut hasil-hasil hutan.

KEPERCAYAAN BERAGAMA SUKU KAUM MURUT

Sebahagian besar masyarakat Murut sudah beragama Kristian dan Islam, namun mereka masih mempunyai kepercayaan animisme berlandaskan adat budaya hidup di pedalaman. Mereka masih percaya kejadian langit dan bumi dicipta oleh Aki Aulung. Aki Aulung dianggap berkuasa, datuk segala kejadian, mempunyai kuasa tertinggi dan menentukan segala keadaan di bumi dan langit. Dipercayai Aki Aulung mencipta langit dan bumi serta seluruh isi alam selama tujuh hari tujuh malam. Aki Aulung juga telah mencipta manusia daripada tanah liat. Manusia pertama yang dicipta Aki Aulung dipanggil Arom dan manusia kedua dipanggil Awa bagi menemani Arom hidup di dunia (Ismail Ibrahim, 2012:38-39).

Suku kaum Murut mempunyai amalan ritual tersendiri, antaranya ialah Amparawak. Amalan ini merupakan satu upacara yang dilakukan untuk mengubati orang sakit dan memanggil semangat dengan kemenyan, ayam putih dan lain-lain lagi. Mereka juga percaya kepada objek seperti haiwan, pokok dan benda-benda hidup mempunyai semangat dan boleh mendatangkan kebaikan dan keburukan. Mereka percaya kepada roh si mati yang harus dihimpunkan dalam satu tempat dan mengamalkan pantang larang yang ketat dalam kehidupan seharian untuk keselamatan seperti perbuatan si ibu semasa hamil, perlu menyalakan api, suami tidak boleh makan daging rusa dan lain-lain (Ismail Ibrahim 2012:42-43).

Murut juga mempunyai kepercayaan terhadap binatang. Mereka percaya haiwan boleh memberikan alamat baik dan buruk kepada manusia,

dan memberikan hukuman kepada manusia yang melanggar adat. Antara haiwan yang dikaitkan dengan hukuman ialah burung *lampikut*, buaya, harimau atau kucing hutan dan *buhang* (sejenis haiwan seperti kelawar). Haiwan-haiwan ini mempunyai tugas-tugas tersendiri. Contohnya harimau atau kucing hutan akan menghukum orang yang mentertawakan *antut* (kentut). *Lampikut* akan menghukum orang yang ketawa ketika makan, *buhang* akan menurunkan ribut dashyat sebagai amaran atas kesalahan; dan buaya akan menghukum manusia yang kempunan semasa pergi ke sungai (Ismail Ibrahim 2012:43).

Selain itu, Murut pada suatu ketika mempunyai amalan memenggal kepala dikenali sebagai '*antaboh*.' Ia dilakukan untuk berjumpa dengan roh datuk moyang yang disebut Aki Kaulung yang telah mati. Dengan amalan ini mereka mempercayai peningkatan kuasa roh dalam diri dan boleh membantunya (Abdul Hakim 2010:427). Amalan memburu kepala menjadi kemestian bagi memenuhi keperluan adat yang dianuti mereka secara turun temurun agar keharmonian boleh dicapai dan sentiasa mendapat berkat dari yang berkuasa (Ismail Ibrahim 2012:44-45). Kemudian, pihak missionari melalui gerakan Borneo Evangelical Mission (BEM) telah mendekati masyarakat Murut dengan mengadakan beberapa pertemuan berkaitan ajaran Kristian. Pendekatan tersebut telah menarik minat sebahagian suku kaum Murut memeluk Kristian pada ketika itu. Mereka telah diberi pendidikan di sekolah-sekolah missionari dan menjadikan amalan-amalan pemburuan kepala telah diharamkan. Kini, Sidang Injil Borneo (SIB) yang ditubuhkan oleh Borneo Evangelical Mission (BEM) menjadi gereja utama bagi masyarakat Murut di pedalaman (Jacqueline 2012:61). Ini menunjukkan pihak missionari yang dibawa bersama oleh Syarikat Berpiagam Borneo Utara British (BNBCC), berjaya menamatkan persengketaan, amalan pemburuan kepala dan meminum arak berlebihan dalam adat masyarakat Murut pedalaman (Abdul Hakim 2010:428).

Selain itu, terdapat segelintir masyarakat Murut yang telah memeluk Islam, tetapi amat sedikit berbanding yang menganut Kristian dan pagan. Menurut Zawiah Ahmad et al. (2005:50), sebilangan kecil suku kaum Murut yang memeluk Islam dikenal pasti setelah kedatangan Islam pada abad ke-15 melalui pedagang-pedagang Islam dari luar, namun jumlahnya kecil. Muhiddin Yusin (1990:89-90) pula menyatakan hampir kebanyakan masyarakat yang tinggal di pedalaman pernah memeluk Islam secara beramai-ramai melalui gerakan dakwah Pertubuhan Islam Seluruh Sabah (USIA). Ketika itu, pertubuhan dakwah ini telah mendapat sokongan kuat daripada kerajaan negeri Sabah ketika itu yang diketuai oleh

Tun Datu Mustapha Datu Harun. Dakwah USIA telah mencapai kejayaan dalam menjadikan Islam sebagai agama rasmi negeri, pentadbiran hal ehwal Islam dengan sistematik dan berjaya mengislamkan hampir seratus ribu penduduk di seluruh Sabah.

Dalam statistik Jabatan Perangkaan Malaysia pada tahun 2010 menunjukkan jumlah suku kaum Murut yang beragama Islam masih rendah berbanding yang menganut agama Kristian, sepertimana ditunjukkan dalam Jadual 2. Jumlah suku kaum Murut yang beragama Islam sebanyak 18,473 orang. Manakala jumlah suku kaum Murut yang beragama Kristian sebanyak 82,105 orang, Buddha sebanyak 196 orang dan lain-lain (animism/pagan dan lain-lain) berjumlah 1919. Ini menunjukkan hanya 18 peratus suku kaum Murut yang beragama Islam di seluruh Sabah.

Jadual 2: Jumlah Suku Kaum Murut Mengikut Agama

Bil.	Agama	Jumlah
1.	Islam	18,473
2.	Kristian	82,105
3.	Buddha	196
4.	Lain-lain	1619
Jumlah Keseluruhan		102,393

Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia 2010

Walaupun masyarakat Murut sudah beragama Islam atau Kristian, namun kebanyakan mereka lebih berpegang dengan amalan adat dan budaya suku kaum seperti minum arak (air tapai), makan babi, berjudi, tidak solat, bergaduh dan lain-lain. Mereka masih terikat dengan cara hidup adat yang diwarisi oleh nenek moyang mereka sebelum ini, sekalipun sudah menukar agama. Misalnya pihak missionari terpaksa membenarkan perkara tersebut atas tujuan mengambil hati semata-mata. John Rooney (1981:150-151) menyatakan gerakan missionari di Borneo harus membenarkan apa yang menjadi disukai oleh orang tempatan pribumi sekalipun bertentangan dengan prinsip dalam Kristian. Ini menunjukkan kehidupan beragama masyarakat Murut masih berpegang kuat dengan adat warisan mereka sebelum ini.

Oleh itu, daripada perbincangan di atas dapat dinyatakan bahawa kepercayaan beragama suku kaum masyarakat Murut ialah menganut Kristian dan Islam. Namun mereka masih berpegang kuat dengan kepercayaan adat yang berbentuk animisme seperti mempercayai objek,

semangat dan lain-lain. Mereka menganggap semua cakerawala ini mempunyai roh dan semangat sendiri dan perlu dihormati. Kepercayaan tersebut dipercayai masih mempengaruhi masyarakat Murut sama ada yang beragama atau tidak, disebabkan corak kehidupan mereka yang sangat dekat dengan faktor hutan semulajadi. Walaupun kini, terdapat sesetengah daripada mereka telah mendapat pendidikan tinggi dan banyak memegang jawatan dalam sektor kerajaan dan perniagaan. Namun mereka masih memelihara sebahagian besar budaya dan tradisi dalam kehidupan.

SUATU TINJAUAN TERHADAP METOD DAKWAH MOHD FADLI YUSOF KEPADA SUKU KAUM MASYARAKAT MURUT DI PEDALAMAN PENSIANGAN, SABAH

Mohd Fadli Yusof merupakan seorang pendakwah yang berasal daripada negeri Perak Darul Ridzuan. Beliau telah berjaya mengislamkan 269 orang non-muslim (sehingga Disember 2013) yang terdiri daripada suku kaum masyarakat Murut di pedalaman Pensiangan sejak tahun 2011. Pengislaman ini telah disahkan oleh pihak Jabatan Agama Islam Negeri Sabah dan Pertubuhan Kebajikan Islam Malaysia (PERKIM). Beliau telah berjaya mengislamkan masyarakat Murut di pedalaman yang terdiri daripada orang tua, orang dewasa, remaja, wanita dan kanak-kanak, petani, pemburu, ketua kampung, paderi, pengerusi gereja, pelajar dan lain-lain. Di atas faktor tersebut, tinjauan ini telah dilakukan untuk mengenal pasti metod dakwah Mohd Fadli Yusof dalam pengislaman suku kaum masyarakat Murut di pedalaman Pensiangan Sabah. Tinjauan lapangan ini menggunakan kaedah pemerhatian ikut serta dan temu bual di lokasi iaitu Kampung Padang, mukim Sepulut Pensiangan, Sabah. Kampung inidan penempatan di sekitarnya dianggap kawasan yang signifikan kerana sebahagian penduduk pernah diislamkan beliau. Di antara metod dakwah Mohd Fadli Yusof dalam pengislaman suku kaum masyarakat Murut di pedalaman Pensiangan, Sabah adalah seperti berikut:

Membina Hubungan Sosial yang Baik dengan *Mad'ū*

Membina hubungan baik dengan golongan *mad'ū* merupakan salah satu metod yang boleh memberikan kesan positif dalam dakwah. Hubungan yang baik dapat melahirkan perasaan jinak, mesra, percaya dan terpuat dengan dakwah, serta melenyapkan perasaan curiga dan syak wasangka terhadap Islam (Ab Aziz Mohd Zin 1999:84). Di antara pendekatan Mohd

Fadli Yusof dalam membina hubungan baik dengan masyarakat Murut di pedalaman adalah seperti berikut:

(a) Sentiasa Menziarahi *Mad'ū*

Menemui golongan *mad'ū* adalah suatu perkara yang penting agar mesej Islam dapat disampaikan (Abdul Karim Zaydan 1998:320-321). Dalam hal ini, Mohd Fadli Yusof telah menggunakan metod ziarah berulang kali ke setiap rumah orang Murut, sama ada muslim atau non-muslim.

“Kami cuba ziarahi setiap rumah di kampung-kampung, tidak kira kenal atau tidak. Memang kebanyakannya kami belum kenal kerana pertama kali tiba di sana.” (Mohd Fadli Yusof, Temu bual)

Ziarah ke setiap rumah dilakukan sebanyak tiga minggu sekali ataupun sebulan sekali di kawasan seperti Nabawan, Sook, Sepulut, Pagalungan dan kawasan yang berhampiran dengan sempadan Kalimantan, Indonesia. Jarak antara Kampung Padang dan kampung-kampung lain di Sepulut tidak agak jauh kerana pola penempatan masyarakat di situ lebih tertumpu di pinggir sungai dan kawasan lereng bukit. Namun sekiranya kawasan kampung yang diziarahi terlalu jauh daripada Kampung Padang seperti di kawasan Pagalungan, beliau akan minta izin kepada mana-mana tuan rumah yang di ziarahi untuk bermalam.

(b) Memberi Hadiah kepada *Mad'ū*

Setiap kali berziarah ke rumah orang Murut di pedalaman, Mohd Fadli Yusof akan memberikan hadiah dengan bungkusan yang mengandungi beras, gula, kopi, sardin tin, garam dan bawang. Ia bertujuan untuk mengukuhkan hubungan dan menolak prejudis. Walaupun hadiah tersebut dilihat kecil, namun ia sangat signifikan dalam dakwah.

“Apabila saling berhadiah, maka timbullah kasih sayang. Apabila lahir kasih sayang menjadi mudah (menyampaikan Islam kepada mereka) dan tidak timbul krisis kamu Islam, saya Kristian. Jadi pertembungan ini tidak berlaku. Sehingga mereka dengan rela hati menyatakan bagaimana saya mahu masuk Islam.” (Mohd Fadli Yusof, Temu bual)

Pemberian hadiah tersebut dilakukan secara berterusan dan berulang kali melalui ziarah. Walaupun dianggap sebagai buah tangan dalam berziarah, namun ia memberi gambaran baik kepada golongan *mad'ū* kerana dilakukan secara konsisten. Ramai penduduk kampung beranggapan pemberian hadiah beliau hanya berkala sahaja sepertimana kebiasaan kedatangan orang luar di pedalaman Pensiangan bagi tujuan-tujuan tertentu seperti kampanye pilihanraya dan sebagainya. Pemberian hadiah yang dilakukan secara berulang kali merupakan tanda penghargaan kerana dapat menjalin hubungan sebagai kawan atau saudara dengan masyarakat Murut di pedalaman Pensiangan.

Memahami Psikologi *Mad'ū*

Mengetahui psikologi kehidupan *mad'ū* adalah suatu perkara yang penting dalam dakwah agar pendekatan yang digunakan tepat dan berkesan. Pendakwah harus memahami atau menguasai keadaan yang menjadi kecenderungan golongan *mad'ū* dalam adat dan budaya bagi mengelakkan mereka tidak terguris hati (Yunus Abdullah Zheng, 2008:iv). Mohd Fadli Yusof dilihat sangat peka dengan perkara-perkara yang disukai orang Murut di pedalaman Pensiangan bagi mengelakkan perbuatan yang boleh menjauhkan mereka dengan dakwah. Di antara perkara yang dilakukan oleh beliau dalam mendekati masyarakat Murut adalah seperti berikut:

(a) Menghormati Kesukaan *Mad'ū*

Masyarakat Murut di pedalaman sangat menyayangi anjing. Anjing menjadi haiwan peliharaan mereka untuk menjaga keselamatan di rumah dan menjadi haiwan ketika mereka keluar berburu di hutan. Mereka sangat menyayangi anjing kerana haiwan ini banyak membantu mereka sama ada di rumah mahupun di hutan. Maka tidak pelik anjing berkeliaran bebas di kawasan penduduk tempatan.

“Anjing haiwan yang mereka sayangi. Kita sebagai pendakwah tidak boleh menyakiti anjing atau memperlakukan anjing dengan kasar. Jadi, kalau anjing duduk di atas riba atau jilat kita, biarkan dan jangan kasarinya. Pergilah ke sungai untuk samak. Dapat pahala juga.” (Mohd Fadli Yusof, temu bual)

Selain itu, kebanyakan masyarakat di pedalaman termasuk suku kaum Murut mempunyai kegemaran memakan daging haiwan babi hutan dan meminum arak. Daging babi dan minum arak (air tapai) menjadi makanan warisan serta budaya daripada generasi datuk nenek (Tregonning 1958:209). Bahan-bahan untuk kedua-dua makanan ini mudah diperolehi di hutan yang berdekatan dengan penempatan mereka.

“Orang pedalaman sangat suka minum arak (tapai). Mereka minum dalam apa jua keadaan. Semasa di rumah, di hutan, dalam majlis kahwin, kematian dan sebagainya. Minum arak sudah menjadi budaya mereka.” (Mohd Fadli Yusof, temu bual)

Mohd Fadli Yusof tidak memandang rendah adat kebiasaan dan hanya menasihatkan kepada orang Murut yang muslim supaya mendidik diri agar meninggalkan adat yang bertentangan syarak. Beliau sentiasa berhati-hati dalam menolak pelawaan dalam majlis keramaian kerana cara mereka menghormati tetamu masih dilakukan dengan perkara-perkara haram. Walau bagaimanapun, beliau juga berusaha mengadakan majlis keramaian dengan menjemput makan kenduri di Kampung Padang. Beliau telah menyediakan makanan dari daging lembu yang sangat sukar diperolehi di pedalaman, menyediakan makanan dan minuman yang halal dan mengasingkan kedudukan lelaki dan perempuan dalam majlis keramaian.

(b) Komunikasi Berhemah

Dalam mendekati masyarakat Murut di pedalaman Pensiangan, Mohd Fadli Yusof lebih mementingkan komunikasi lemah lembut. Golongan *mad'ū* yang mempunyai latar belakang kehidupan yang kasar dan bengis. Tregonning (1958:209) menyatakan sejarah kehidupan mereka dikatakan suka bersengketa dan mempunyai amalan adat pemburuan kepala (*head hunting*) antara etnik Murut. Gambaran ini menunjukkan cara hidup masyarakat di pedalaman bersifat agak kasar kerana latar belakang mereka yang dikelilingi hutan belantara yang menjadi sebahagian daripada sumber kehidupan.

“Masyarakat pedalaman ramai yang bengis dan kasar. Mereka selalu ke hutan berburu dan sebagainya. Mereka juga sanggup buat apa saja termasuk membunuh orang.” (Mohd Fadli Yusof, temu bual)

Mohd Fadli Yusof lebih suka menggunakan kaedah santai seperti semasa berbual-bual, bertani dan berjalan-jalan bersama dengan orang Murut. Beliau menyatakan bahawa orang yang bersifat kasar tidak boleh di dekati dengan sifat kasar. Ia akan bertentangan dan boleh menimbulkan perbalahan jika tidak dikawal. Orang yang bersifat kasar harus di dekati dengan kaedah yang lemah lembut dan menyentuh hati mereka sebagaimana dalam peristiwa Umar r.a memeluk Islam. Ini menunjukkan beliau tidak melihat sifat tersebut sebagai pertentangan, bahkan di dekati dengan penuh kelembutan yang boleh menambat jiwa non-muslim kepada Islam. Bahkan Allah s.w.t memerintahkan agar bersikap lembut lembut dalam menyampaikan dakwah kerana ia boleh melembutkan hati, sekaligus tertarik dengan dakwah sepertimana disebutkan dalam surah Ali Imran, ayat 159.

Menarik Psikologi *Mad'ū* dengan Kelainan

Metod menarik psikologi golongan *mad'ū* dengan aspek kelainan dapat dilihat kepada dua bentuk. Pertama, Mohd Fadli Yusof dilihat sebagai seorang pendakwah yang berani masuk ke kawasan hutan pedalaman. Beliau bersusah payah masuk ke kawasan hutan yang mencabar dengan ditemani isteri semata-mata untuk menemui orang Murut di pedalaman Pensiangan. Pada kebiasaan, ramai pendakwah yang masuk ke kawasan pedalaman Sabah secara berkumpulan dengan kemudahan kenderaan pacuan empat roda dan sebagainya. Namun Mohd Fadli Yusof dilihat sebagai pendakwah yang masuk ke kampung-kampung di pedalaman dengan berjalan kaki dan menumpang kenderaan orang lain.

“Dia berjalan kaki bertemu kami seorang demi seorang. Jarang orang luar melakukan seperti ini, apatah lagi dia orang semenanjung.” (Abdul Aziz @ Robert Sinngah, temu bual)

Kedua, metod dakwah dengan membawa isteri dan anak-anak merupakan suatu kelainan yang menarik perhatian golongan *mad'ūsuku* kaum Murut. Kehadiran Mohd Fadli Yusof sekeluarga di kawasan pedalaman dianggap suatu yang pelik dan menimbulkan rasa simpati serta menyentuh perasaan.

“Dia masuk (pedalaman) dengan isteri dan anak-anak. Kami pun fikir mahu membantunya kerana dia orang luar. Tapi dia tidak mahu dan hendak jumpa kami semua. Saya sangat terharu. Lama-

lama kami rasa gembira dia berada di sini.” (Muhammad Yusuf @Joseph, temu bual)

Jarang orang luar membawa isteri dan anak-anak masuk ke pedalaman semata-mata untuk menemui mereka di situ kerana kawasan hutan dan berbukit bukau. Kecuali wakil-wakil kerajaan yang bertugas di pedalaman seperti guru, pegawai dan sebagai. Mereka mudah mengenali kerana adiran wakil itu adalah untuk tugas rasmi. Mohd Fadli Yusof menjelaskan tujuan membawa isteri dan anak bukan untuk menarik perhatian orang lain. Bahkan kebersamaan keluarga semasa di lapangan dakwah sangat penting pada masa kini. Ia dilakukan bagi mengelakkan fitnah yang boleh membantutkan kerja dakwah. Beliau mengakui isteri dan anak-anak lelaki berperanan sebagai pembantu dalam gerak kerja dakwah di pedalaman Sabah. Isteri membantu dalam mendekati golongan wanita dan anak-anaknya pula berperanan mendekati golongan remaja dan anak-anak (Mohd Fadli Yusof, temu bual). Walau bagaimanapun, keadaan ini telah menyentuh perasaan masyarakat Murut di pedalaman yang sangat mementingkan hubungan kekeluargaan.

Menarik Psikologi *Mad'ū* dengan Kesamaan

Metod menarik psikologi *mad'u* dengan sifat kesamaan dilihat dengan bentuk. Pertama, Mohd Fadli Yusof telah mengaitkan dengan istilah ‘mencari saudara’ bagi menjelaskan tujuan masuk ke penempatan Murut di pedalaman. Beliau menyatakan tujuan masuk ke pedalaman adalah untuk mencari saudaraseislam di pedalaman supaya boleh dilihat keadaan hidupnya, diberi bantuan dan diberi bimbingan. Istilah ‘saudara’ telah menimbulkan persoalan kerana tiada bangsa Melayu yang tinggal pedalaman Pensiangan berbangsa Melayu dan mustahil boleh menjadi saudara dengan orang Murut (Muhammad Yusuf @Joseph, temu bual).

Tanpa di duga selang beberapa hari, terdapat beberapa orang yang menelefon beliau dan menyatakan ingin menjadi saudaranya iaitu mahu memeluk Islam. Masyarakat Murut mementingkan istilah ‘pahaka’ sebagai satu ikatan dalam suku kaum (Jamuddin Lorie, temu bual). Hubungan ‘saudara’ dalam suku kaum Murut menggambarkan semangat kekeluargaan yang harus dipelihara dan dihormati.

“Rupanya perkataan “saudara” itu amat menarik hati mereka untuk mengenali Islam. Orang Murut menyebut saudara itu pahaka. Saya namakan perahu yang kami bina

dan gunakan di sungai-sungai pedalaman sebagai 'pahaku', sebagai lambang persaudaraan yang utuh di dalam Islam. Hingga kini semakin ramai yang punya impian menjadi saudara Islam, insyaAllah." (Mohd Fadli Yusof, temu bual)

Kedua, menarik psikologi *mad'u* dengan mengaitkan keimanan kepada semua rasul termasuk Nabi Isa a.s. Mohd Fadli Yusof menjelaskan Islam dengan menyebut tentang keEsaan Allah melalui surah al-Ikhlâs dan keimanan orang Islam dengan semua rasul termasuk Nabi Isa a.a. Mereka kurang mengetahui berkaitan Islam kerana bergantung dengan maklumat gereja dan saluran media massa.

"Dia (Mohd Fadli Yusof) sering jumpa saya. Saya mula banyak berfikir tentang Islam. Saya ramai kawan-kawan orang Islam. Di gereja ada diceritakan tentang Islam tapi tidak sama dengan apa yang ustaz tunjuk dan cakap pada saya. Jadi saya hendak tahu Islam dengan ustaz." (Muhammad Yusuf @Joseph, temu bual)

Segelintir orang Murut Kristian mengakui tentang apa yang telah diberitahu gereja mengenai Islam adalah jauh berbeza dengan realiti yang dilihat melalui dakwah Mohd Fadli Yusof (Muhammad Ayyub @Jelirus, temu bual). Mereka diberi gambaran yang salah berkaitan Nabi Muhammad dan memberi gelaran-gelaran mengaibkan yang tidak sewajarnya sebagai pesuruh Allah. Ia adalah suatu bentuk mengindoktrinasasi dalam usaha untuk memberi gambaran buruk tentang Islam dan penganutnya (Ghazali Basri 1999L34-35). Penulis telah menemui seorang bekas pastor gereja yang di kenali Pmail. Beliau merupakan bekas pastor gereja di Silungai, Pagalungan. Beliau antara individu gereja yang kuat menentang gerakan dakwah di pedalaman Pensiangan. Perkara yang menarik perhatian untuk memeluk Islam ialah kajian perbandingan antara bible dan al-Quran, dan kenabian Isa a.s yang telah dijelaskan oleh orang Murut yang telah diislamkan oleh Mohd Fadli Yusof (Pmail, temu bual). Walaupun dianggap seorang individu perujuk di Gereja Kristian Basel dan memperoleh pendidikan yang dibiayai oleh pihak missionari, namun beliau mengakui terdapat beberapa keraguan tentang 'cahaya kebenaran' yang disebutkan dalam beberapa bible. Di atas inisiatif Mohd Fadli Yusof, beliau kini sedang mendalami ilmu Islam di Institut Dakwah Islam, Pertubuhan Kebajikan Islam Malaysia (PERKIM) di Kota Bahru Kelantan.

Menarik Psikologi *Mad'ū* dengan Masjid

Mohd Fadli Yusof telah menarik perhatian masyarakat Murut di pedalaman dengan membina masjid. Beliau telah berjaya membina sebuah masjid di Kampung Padang, Sepulut. Masjid ini dinamakan '*Masjid As-Syahadah*' sempena pengislaman seorang Murut pada hari pertama masjid digunakan. Masjid dibina atas inisiatif menggantikan ruang solat di dewan serbaguna yang terbatas. Beliau telah membina sebuah masjid di atas tanah yang telah diwakafkan oleh seorang penduduk kampung yang bernama Puan Julia (Mohd Fadli Yusof, temu bual).

Pembinaan masjid di Kampung Padang, Sepulut dilihat sebagai suatu tarikan yang luar biasa. Pembinaan masjid ini diusahakan oleh saudara baru yang mahu menjadikan suatu realiti sebuah masjid di pedalaman. Mereka berusaha mencari balak di hutan, menebang pokok balak dan memotong kayu semata-mata (Mohd Fadli Yusof, temu bual). Setelah siap dibina pada tahun 2012, masjid ini menjadi perhatian masyarakat Murut pedalaman kerana hampir setiap bulan ada yang datang menemui Mohd Fadli Yusof untuk memeluk Islam. Situasi ini telah membimbangkan pihak gereja kerana terdapat pengislaman dan pembinaan masjid yang belum pernah berlaku lagi di pedalaman Pensiangan (Pamail, temu bual).

Selain itu, masjid ini telah menarik perhatian masyarakat melalui aktiviti ibadah dan *mahabbah* dalam kalangan orang Islam. Sebelum ini mereka kurang terdedah dengan cara kehidupan orang Islam, namun pembinaan masjid ini telah menarik perhatian orang Murut yang belum Islam datang ke Kampung Padang. Penulis telah menemui seorang pembantu Mohd Fadli Yusof di kampung ini. Beliau berasal dari Wilayah Persekutuan Labuan dan tinggal bersama-sama penduduk di kampung ini sebagai pembimbing secara sukarela. Beliau dipertanggungjawabkan untuk membantu menguruskan berkaitan dengan hal ehwal penduduk, menghantar anak-anak ke sekolah, mengajar penduduk tentang ibadah, membaca al-Qur'ān dan lain-lain. Beliau menceritakan pengalaman sepanjang menjadi sebahagian penduduk di sini.

“Setiap kali azan berkumandang ada orang di kawasan sekitar ini datang memerhati dari jauh. Ia seperti sesuatu yang menakjubkan kerana amat jarang azan kedengaran di pedalaman Pensiangan.”
(Muhammad Suffian Mohd Sulaiman, temu bual).

Ini menunjukkan laungan azan di masjid telah menjadi perhatian non-muslim dan mendorong mereka untuk melihat kegiatan orang Islam di masjid (Aishah et al. 2011:2509). Selain itu, seorang informan telah menyatakan kepada penulis, bahawa masjid telah menjadikan mereka rapat hubungan penduduk Kampung Padang. Beliau merasa suka dan kagum dengan perubahan cara hidup saudara baru di situ berbanding keadaan sebelum memeluk Islam.

“Dulu masa saya Kristian, saya ada jumpa kawan orang Islam dan tanya mana bangunan orang Islam. Hari ini, saya lihat masjid di Kg. Padang dan tengok kawan-kawan Islam dan tidak sama apa yang gereja cakap. Akhirnya saya masuk Islam.” (Muhammad @Micheal, temu bual)

Situasi *ukhwah* di masjid sangat jarang dilihat oleh non-muslim di pedalaman sekalipun mereka melakukan ritual di gereja. Mereka merasakan suatu kehidupan yang baru tanpa dibezakan tempat asal dan menjadikan hubungan yang lebih dalam ‘pahaka.’ Mereka sangat menghargai usaha Mohd Fadli Yusof yang sering membantu mereka walaupun berbeza agama dan bangsa.

KESIMPULAN

Berdasarkan perbincangan di atas, dapat dinyatakan bahawa metod merupakan suatu perkara yang penting dalam dakwah sepertimana ditunjukkan dalam ayat 125, surah al-Nahl. Justeru Sabah merupakan salah sebuah negeri yang menjadi tumpuan pendakwah dan mempunyai pelbagai suku kaum etnik pribumi termasuk suku kaum Murut. Kaum Murut merupakan suku kaum yang kedua terbesar dan tertua di negeri Sabah. Kaum juga merupakan suku kaum yang unik dari sudut adat budaya, cara hidup, kepercayaan dan kehidupan beragama. Kebanyakan mereka mendiami di kawasan tanah tinggi dan rendah di pedalaman negeri Sabah. Mereka mempunyai populasi yang agak besar dan masih sedikit yang beragama Islam. Dalam hal ini, Mohd Fadli Yusof adalah salah seorang pendakwah yang mendekati masyarakat Murut di pedalaman Sabah. Beliau telah mengislamkan sebahagian orang Murut di pedalaman Pensiangan sejak tahun 2011. Antara metod dakwah yang digunakan ialah membina hubungan sosial yang baik dengan masyarakat Murut, memahami psikologi orang Murut, menarik psikologi *mad’ū* melalui aspek kelainan

dan kesamaan; dan menarik psikologi *mad'ūd* dengan masjid. Beliau dilihat lebih mengutamakan pembinaan hubungan dengan golongan *mad'ū* agar dapat menyampaikan dakwah dengan lebih berkesan tanpa prasangka sekalipun terpaksa menempuh kawasan yang mencabar di pedalaman Pensiangan. Secara tidak langsung, penerimaan dakwah Mohd Fadli Yusof turut menyumbangkan kepada pengislaman masyarakat Murut di kawasan pedalaman Pensiangan yang majoriti beragama Kristian di Sabah.

RUJUKAN

- Kerajaan Negeri Sabah. t.th. Cerita mengenai Adat Istiadat Suku Kaum Murut Pensiangan. <http://ww2.sabah.gov.my/pd.nbw/dcm/doc-28.html> [30 Mac 2014].
- Ab. Aziz Mohd Zin. 1999. *Psikologi Dakwah*. Kuala Lumpur: Jabatan Kemajuan Islam Malaysia.
- 'Abd al-Karīm Zaydān. 1998. *Usūl al-Da'wah*. Beirut: Al-Risālah Publisher.
- Abdul Aziz @ Robert Sinngah. 2014. Saudara baru Murut di Kampung Padang, Sepulut Pensiangan. *Temu bual*. 16 Januari.
- Abdul Hakim Mohad. 2010. Spiritual Journey of Murut Tahol and Its Effect to their Headhunting Practise. *International Journal of Science and Humanity* 4, 39, 427.
- Aishah et al. 2011. Conversions Pattern Among Muallafs at Pusat Bimbingan Islam Sultan Abdul Halim Mua'zam Syah Kedah Darul Aman (PUSBA). *Elixir International Journal Social Science* 34, 2509-2519.
- Ghazali Basri. 1999. *Gerakan Kristian*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Jacqueline Pugh-Kitingan. 2012. *Murut & Pelbagai Etnik Kecil Lain di Sabah*, ed. Kntayya Mariappan & Paul Porodong. Kuala Lumpur: Institut Terjemahan & Buku Malaysia.
- Jamuddin Lorrie @ Najmuddin. 2014. Ketua Penduduk Kampung Padang, Sepulut Pensiangan. *Temu bual*. 16 Januari.
- Judith A. Nagata. 1986. 'The Impact of Islamic Revival (Dakwah) on the Religious Culture of Malaysia.' *Religion, Values and Development in Southeast Asia*, ed., Bruce Matthew & Judith A. Nagata. Singapura: Institute of Southeast Asia Studies. 41-45.

- Ma, Yunus Abdullah Zheng. 2008. *Manāhij al-Dakwah al-Islamiyyah li al-Sinni Ghayri al-Muslimin fi Kuala Lumpur. Tesis Doktor Falsafah.* Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Mat Zin Mat Kib. 2003. *Kristian di Sabah 1881-1994.* Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Mohd Fadli Yusof. 2014. Pendakwah Bebas di Sabah. *Temu bual.* 14 Januari.
- Mohd Noor Abdullah. 1976. *Sabah dan Sarawak ke dalam Persekutuan Malaysia.* Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Mohd Yusof Hussain. 2009. 'Barriers and Obstacles to Islamic Da'wah.' *Reading in Islamic Da'wah*, ed. Mohd. Yusof Hussain. Kuala Lumpur: International Islam University Malaysia Press.
- Muhammad @ Micheal. Saudara baru Murut Kampung Padang, Sepulut Pensiangan. *Temu bual.* 16 Januari 2014.
- Muhammad Abu Bakar. 1987. *Penghayatan Sebuah Ideal, Suatu Tafsiran Tentang Islam Semasa.* Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Muhammad Ayyub @ Jelirus. Saudara baru Murut Kampung Piowuo, Pensiangan. *Temu bual.* 16 Januari 2014.
- Muhammad Suffian Mohd Sulaiman. 2014. Pembantu Mohd Fadli Yusof di Kampung Padang, Sepulut Pensiangan, Sabah. *Temu bual.* 14 Januari.
- Muhammad Yusof@ Joseph. 2014. Penduduk di Kampung Padang, Mukim Sepulut Pensiangan. *Temu bual.* 16 Januari.
- Osman Abdullah @ Chuah Hock Leng & Abdul Salam Muhamad Shukri. 2008. *Muslim Converts in Malaysia: The Problem of Cultural Adjustment.* Kuala Lumpur: International Islamic University Malaysia.
- Pamail. 2014. Saudara baru, bekas Pastor Gereja Kristian Basel, Silungai Pagalungan, Sabah. *Temu bual.* 15 Januari.
- Reduan Dollah. 2014. Penolong Pengarah Bahagian Dakwah, Jabatan Kemajuan Islam Malaysia (JAKIM). *Temu bual.* 30 Mac.
- Sabah Secara Ringkas.* (1989). Kota Kinabalu: Jabatan Penerangan Malaysia, Sabah.
- Siti Aidah Hj. Lokin. 2007. *Perubahan Sosioekonomi dan Pentadbiran Masyarakat Peribumi Sabah (1881-1963).* Kota Kinabalu: Penerbit Universiti Malaysia Sabah.
- Suraya Sintang. 2012. Dialog Kehidupan dalam Pengalaman Saudara Baru di Sabah. *Tesis Doktor Falsafah.* Universiti Malaya, Kuala Lumpur.

- Syed Othman al-Habshi. 1998. 'Kepentingan Pengurusan dalam Dakwah Islamiah.' *Prinsip dan Kaedah Dakwah dalam Arus Pembangunan Malaysia*, ed. Abdullah Muhammad Zin, Che Yusoff & Ideris Endot. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Taburan Penduduk dan Ciri-Ciri Asas Demografi 2010*. (2010). Putrajaya: Jabatan Perangkaan Malaysia.
- Tregonning, K.G. 1958. *Under Chartered Company Rule (North Borneo 1881-1946)*. Singapura: Universiti Malaya Press.
- Zawiah Ahmad & Suziana Che Wil. (2005). *Masyarakat Etnik Sabah dan Sarawak*. Kuala Lumpur: Caberawet Publishing Sdn. Bhd.
- G.C Wooley. 2004. *The Timogun Muruts of Sabah*. Kota Kinabalu: Natural History Publications (Borneo).
- Ismail Ibrahim. 2012. *Warisan Motif dan Corak Murut*. Kota Kinabalu: Penerbit Universiti Malaysia Sabah.

*Abd Hadi Borham
Jabatan Pengajian Islam,
Fakulti Sains Kemanusiaan,
Universiti Pendidikan Sultan Idris (UPSI).
Mel-e: abdhadi.borham@fsk.upsi.edu.my